

АРХИТЕКТОНСКИ ТРИПТИХ У БИГОВУ

Стамбени објекат Бигово 3, Бигово, Црна Гора

Аутори пројекта: Верица Крстић, Василије Милуновић, Јелена Ивановић Војводић

UDK: 728.3(497.16)

DOI: 10.5937/a-u0-47920

COBISS.SR-ID: 132781321

ARCHITECTURAL TRIPTYCH IN BIGOVO

Residential Unit Bigovo 3, Bigovo, Montenegro

Authors: Verica Krstić, Vasilije Milunović, Jelena Ivanović Vojvodić

Милица Радосављевић*

АПСТРАКТ

Комплекс Бигово је архитектонска целина која се састоји од три објекта у селу Бигово на црногорском приморју. Објекте су пројектовали архитекте Василије Милуновић, Јелена Ивановић Војводић и Верица Крстић. Архитектура комплекса представља пример контекстуалног функционализма. Објекти су органски сједињени са тереном и растињем, а њихова форма и композиција се природно развијају из окружења. Аутори су направили дискретно модерно тумачење традиционалне архитектуре овог подручја. Објекат је отворен према мору, а унутрашња организација омогућава свакој просторији максималну отвореност.

Кључне речи: традиција, функционалност, естетика

ABSTRACT

The Bigovo complex is an architectural unit consisting of three buildings in the village of Bigovo on the Montenegrin coast. The buildings were designed by architects Vasilije Milunović, Jelena Ivanović Vojvodić and Verica Krstić. The architecture of the complex is an example of contextual functionalism. The buildings are organically unified with the terrain and vegetation, and their form and composition naturally develop from the environment. The authors have created a discreet modern interpretation of the traditional architecture of the area. The complex is open towards the sea, and the internal organization enables each room to have maximum openness.

Key words: tradition, functionality, aesthetics

* Милица Радосављевић, дипломирани инжењер архитектуре (архитекта у пензији, Србија, radosavljevic064@gmail.com, +381615111946)
Milica Radosavljević, Architectural engineer (retired architect, Serbia, radosavljevic064@gmail.com, +381615111946)

Тип објекта: Стамбени објекат;
Место: Бигово, Црна Гора; Инвеститор: Приватно лице;
Пројектовано: 2018; Реализовано: 2020-2021
Део комплекса Бигово, аутор фотографије: Владан Стевовић
Part of the Bigovo Complex, photo by: Vladan Stevović

Сл.1 Комплекс Бигово – поглед са мора / Fig.1 Bigovo – view from the sea

УВОД

Архитекта Василије Милуновић већ дуго сарађује са колегицима Верицом Међо, сада Крстић, и Јеленом Ивановић Војводић (које имају и своје поштовања вредне професионалне биографије), као и на пројекту вила у Бигову за који су добили Велику награду на прошлогодишњој 54. Мајској изложби, а која је повод овој насловљеној *Три угла архитектуре*.

У време у коме одавно знамо да је постмодерна у архитектури означена и као пропали експеримент са позајмљеном иконографијом, појављује се овај триптих Бигово који ненаметљиво, али снажно, одговара на многа комплексна питања градитељске уметности – архитектуре.

ТРИПТИХ БИГОВО

Овај је триптих на трагу рајтовске органске архитектуре, Мисовог „мање је више“ и многих других постулата таквог промишљања. Он је омаж камену, мору, растињу, традицији, сврси, смислу и суштини. (Сл. 1)

Традиција је на реконструисаном објекту добила дискретно модерно тумачење отварањем према околишу, унутрашњом организацијом и интервенцијама на самој форми и вези са тереном. У целом комплексу посебна је вредност партерног решења ком је полазиште баш на овом реконструисаном објекту. Стрм терен и терасасте

INTRODUCTION

Architect Vasilije Milunović has been collaborating for a long time with colleagues Verica Međo now Krstić and Jelena Ivanović Vojvodić (who also have their own respected professional biographies). This collaboration includes the villa project in Bigovo, for which they won the Grand Prize at last year's 54th May Exhibition, and it is the reason why the exhibition is called *Three Perspectives of Architecture*.

At a time in which we have long-since seen postmodernism in architecture labelled as a failed experiment with borrowed iconography, this Bigovo triptych appears, which unobtrusively but powerfully answers many complex questions regarding the construction of art-architecture. It shows that great works will continue to be created on the traces of the deep meaning of the guru of modern architecture.

BIGOVO TRIPTYCH

This triptych follows Wright's organic architecture, Mies's "less is more" and many other postulates of such thinking. It is a tribute to stone, sea, vegetation, tradition, purpose, meaning and essence (Fig. 1).

With the reconstruction of this complex, tradition has received a direct modern interpretation, through its openness to its surroundings, internal organization, interventions on the actual form, and connection with the terrain. In this entire complex, the ground floor solution, which is the starting point of this

традиционалне њивице посебно долазе до изражаја у обликовању и доприносе утиску да се цео комплекс сјединио са окружењем. (Сл. 2) Просто се стопио са њим. Све је у складу са ставом архитекте Милуновића који је исказао у једном разговору рекавши да наћи меру простора произилази из студирања рационалних решења у којима је важно не расипати се простором, а ипак имати неку посебност.

До свих кућа се долази од саме обале, зналачки одмереним степенишним крацима и дужим одмориштима кроз башту да би се неосетно и лагано савладала стрмина терена. Ритам стрмих и равних површина, каменитих стаза и стазица, затрављених и засенчених растињем, ствара композицију форми, заједно са самим објектима, која се нераскидиво повезује у једну природну хармоничну целину, ретко виђену! (Сл. 3) Масе се негде зналачки повлаче ка терену или надвијају над њим. Не из само пуке игре, већ са дубоким смислом који диктирају природа и намена делова простора и целине. Та се игра наставља чак и у залеђу објеката. Реконструисани и дограђени стари објекат, са једноводним крововима покривеним купом каналицом, најближи је традицији изградње на овом подручју, док унутрашња организација свих објеката омогућава свакој просторији максималну отвореност према мору и видцима.

reconstruction, is particularly valuable. The steep terrain and the famous terraced traditional fields are the main visual accent in the main design forms, making the whole complex blend into the environment (Fig. 2), simply melting into it. Everything is in accordance with the position of architect Milunović, who stated in one conversation that finding a measure of space comes from the study of rational solutions, for which it is important not to waste space, and yet have some uniqueness.

All houses can be reached from the coast by means of expertly measured flights of steps, with longer rest spaces through the garden, in order to overcome the steepness of the terrain imperceptibly and easily. The rhythm of the steep and flat surfaces, stony and other paths, with areas that are grassy and shaded by vegetation, together create a composition of forms together with the buildings themselves, forming an inextricably connected, natural harmonious whole. This is rarely seen (Fig. 3)! The masses are expertly retreating somewhere towards the field or hovering over it. This is not meant just for fun, but rather it has a deep meaning dictated by the nature and purpose of the parts of the space and its whole. That game continues even behind the facilities. The reconstructed and extended old building is the closest to traditional construction in this area. The single-gable roofs are covered with tiles, while the internal organization of all of the buildings allows each room to have maximum openness towards the sea and the views.

Сл.2 Комплекс Бигово – ситуација / Fig.2 Bigovo – site

Сл.3 Комплекс Бигово – детаљ / Fig.3 Bigovo – detail

На новом већем објекту, који се развија подужно паралелно са изохипсама, и екстеријери и уентеријери, све је окренуто ка мору и крајолику. Иде се и корак даље у повезаности са околишем, тако што се иза застакљених леђа кухиње формира мала пјачета. Када се отвори, она претвара цео ентиријер у отворени простор покривен надстрешницом,

On the new, larger building, which is has been developed longitudinally parallel to the isohypses, everything in the exterior and interior faces the sea and the landscape. And of course, it goes a step further as a variation on the theme of connection with the environment. Behind the glazed back of the kitchen, a small piazza is formed, which when opened

Сл.4 Бигово 3 – поглед са терасе / Fig.4 Bigovo – terrace view

Сл.5 Бигово 3 – фасада / Fig.5 Bigovo – facade

уместо лозом— као што се некада живело – у складу са околишем и у њему. Кубус који се надвија над габаритом приземља лебди над тереном и изгледа као да додирује небески свод. Својом отвореношћу просто мами природу да се интегрише у њену нутрину. Визуре из свих простора су раскошне и максималне у свим правцима и представљају

completely transforms the entire interior into an open space covered with a canopy, instead of vines as in days gone by, thus living in harmony with the environment and in it. And a cube that hangs over the dimensions of the ground floor hovers over the area and looks like it is touching the sky. With its openness, it simply entices nature to integrate into its interior. There are

Сл.6 Бигово 3 – детаљ / Fig.6 Bigovo – detail

Сл.7 Бигово 3 – доњи апартман / Fig.7 Bigovo – lower apartment

праву меру и склад отворености и интимности. А када је тако, онда људска рука допуњује оно што нам је природа дала. (Сл. 4)

БИГОВО 3 – ЗАВРШНИ ПЕЧАТ

Најмањи објекат је највише ушушкан и интиман. Рационално искоришћен унутрашњи простор нема ничег сувишног, а опет пружа уживања највишег домета, од погледа, који је у овом комплексу императив, до стабла које је заузело угао габарита испред дела за седење и опуштање. (Сл. 5) Вертикалност његових отвора је као контрапункт композиције коју су означиле хоризонтале суседног објекта. Повукавши га у угао расположивог земљишта, аутори су му омогућили раскошну пјачету – башту, за медитеранско растиње, понекад шкрто, а понекад и богато и бујно. (Сл. 6)

Смислена сврха и налажење најоптималнијих решења за дате услове надграђени су формама изузетних вредности које су органски сједињене, међусобно, али и са окружењем, а то је суштина уметности архитектуре! (Сл.7)

И не бих се сложила са мишљењем да је ово одговор на тему медитеранског града, јер он значи уске улице, без проветравања, недовољно светла... Триптих Бигово је тема медитеранског насеља какво би оно требало и могло да буде уз поштовање традиције, где она то завређује, али са новим вредностима које је човек досегао данас кад је у питању смислени начин живота. (Сл. 8) Контекстуални

magnificent views in all directions, with the right measure and harmony of openness and intimacy. And when that is the case, then the human hand complements what nature has given us (Fig. 4).

BIGOVO 3 – THE FINAL SEAL

The smallest building is the most tucked away and intimate. The rationally used interior space has nothing superfluous, yet it offers the highest level of enjoyment, including everything from the view, which is imperative in this complex, to the tree occupying the corner of the yard in front of the area for sitting and relaxing (Fig. 5). The verticality of its openings is like a counterpoint to the composition marked by the horizontals of the neighboring building. By pulling it into the corner of the available land, the authors have made it possible for it to have a luxurious square-garden for Mediterranean vegetation, which is sometimes sparse, and sometimes rich and lush (Fig. 6).

The intended purpose and search for the most optimal solutions for the given conditions are improved using forms of exceptional value that are organically united with each other and with the environment. And that is the essence of the art of architecture (Fig. 7)!

And I would not agree with the opinion that this is the answer to the theme of the Mediterranean city, because this would mean narrow streets, insufficient light, and no ventilation. The Bigovo triptych is the theme of a Mediterranean settlement as it should and could be, with respect for tradition where deserved, but with new values reached today concerning a meaningful way

функционализам јесте драгоцено наслеђе архитектуре модерне и засад је непревазиђени начин промишљања у архитектури, што потврђује и овај невелики, али драгоцени артефакт – Комплекс Бигово.

ИЗВОРИ ИЛУСТРАЦИЈА

Сл. 1, Сл. 2 – Фотографија, аутор Владан Стевовић

Сл. 3, Сл. 4, Сл. 5, Сл. 6, Сл. 7, Сл. 8 – Фотографија, аутор Јелена Ивановић Војводић

of life (Fig. 8). Contextual functionalism is a precious legacy of Modern architecture, and it is currently an unsurpassed way of thinking in architecture, which is also confirmed by this small but precious artifact, the Bigovo Complex.

SOURCES OF ILLUSTRATIONS

Fig. 1, Fig. 2 - Photographs by Vladan Stevović.

Fig. 3, Fig. 4, Fig. 5, Fig. 6, Fig. 7, Fig. 8 - Photographs by Jelena Ivanović Vojvodić

Сл.8 Бигово 3 – интеграција са природом / Fig.8 Bigovo – Integration with nature

